

Türkiye’de Animasyon Sineması Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme

Birgül ALICI*

Öz

1914 yılında saydam film tabakasının bulunmasından günümüzde 3D bilgisayar teknolojisine kadar geçen süreçte ülkeler, kimi zaman var olan güncel teknoloji ve yapımlar paralelinde kimi zaman da kendi kültürlerine uygun tekniklerle animasyon film üretmişlerdir. Türkiye’de bu süreç, sektörleşen Walt Disney animasyonlarından etkilenen karikatür sanatçılarının sinema için reklam animasyonları üretimiyle başlamıştır. Devlet desteğinin televizyon yayıncılığıyla kısmen görüldüğü, yarışma ve festival etkinliklerinin artış gösterdiği 1970’lerden 1990’lı yıllara bu süreç, farklı alanlarda özgün animasyon film üretimlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1990’larda dijital teknolojinin gelişmesiyle birlikte üç boyutlu yabancı animasyon film üretimleri artarken TRT’nin desteğini çekmesiyle Türkiye’de animasyon film üretimleri en durgun dönemini yaşamıştır. 2008 yılında TRT Çocuk’un yayın hayatına başlaması, yapımevlerindeki ve özel kuruluşların desteklerindeki artış, hükümetin animasyon üretimiyle ilgili kanun ve planlamaları ile günümüzde animasyon sineması gelişim gösteren bir çizgide ilerlemektedir. İlk yerli uzun metrajlı animasyon film *Zeytin’in Hayali*’nin sinemalarda gösterime girdiği 2009 yılından bu yana ortalama on yıldır adından söz ettiren animasyon sinemasıyla ilgili yerli literatür çalışmaları da oldukça sınırlı sayıdadır. Bu durumun gerek yakın geçmişi olan animasyon sinemasının sabra, geniş zamana ve uzman ekibe olan ihtiyacının gerekse sektörleşme anlamındaki yapısal, teknolojik ve ekonomik kısıtlılıklarının yarattığı üretim yetersizliğiyle de ilişkili olduğu ifade edilebilir. Bu yazıda genel çerçevede Türkiye’deki animasyon sinemasıyla ilgili çalışmalara ve literatür incelemelerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Animasyon, Çizgi Film, Animasyon Film, Animasyon Sineması, Türk Animasyon Sineması.

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü Öğretim Üyesi, Orcid No: 0000-0002-6769-5105.

An Evaluation on Animated Cinema Studies in Turkey

Birgöl ALICI

Abstract

Countries in which transparent film layer was invented until today's 3D computer technology have produced animation movies through either current technology and productions or techniques related to their cultures since 1914. This process in Turkey began with caricature artists who were influenced by Walt Disney animations and their productions of advertising animations for the cinema. From the 1970s to 1990s when partial governmental supports on television broadcasting were seen and the activities of festivals and competitions increased, this process enabled original animation film productions in various fields to be produced. With the development of digital technology in 1990s, while foreign 3D animation productions increased, as TRT (Turkish Radio and Television Corporation) withdrew its support, the animation film production sees its most stable period. In 2008, with the beginning of broadcast of TRT Çocuk, the increase in number of production companies and private institutions, the laws and regulations of government about animation production, today animation cinema is proceeding progressively. The domestic works of this field which have begun to be displayed in the cinemas since nearly the last decade are quite limited. In this study, first of all, the historical development of animation cinema will be touched on with examples of Turkey and then the animation cinema and the literature in Turkey will be explained thoroughly. Since 2009 in which the first feature-length animated movie *Zeytin'in Hayali* came into the theatre in the cinemas, Turkish literature is quite limited regarding to animated cinema which has become popular since last decade. This situation can be said to be related with either recent animated cinema which needs patience, long time and expert team or lack of production which is caused by structural, technological and economical restrictions in terms of sectorization. In this paper, the studies and literature reviews which are related to animation cinema in Turkey will be included within the general framework.

Keywords: Animation, Cartoon, Animation Movie, Animation Cinema, Turkish Animation Cinema.

Animasyon sinemasından bahsetmeden önce animasyonun çizgi film, canlandırma ve anime kavramlarıyla ayırımına değinmek gerekmektedir. Çizgi film, hedef kitlesi çocuklar olan ve temeli çizgiye dayanan iki boyutlu animasyon yapımlardır ve daha çok televizyon, reklam sektörü gibi alanlarda tercih edilmektedir. Canlandırma sineması, animasyon sineması anlamında kullanılmakla birlikte belgesel, haber veya televizyon şovlarında karmaşık eylemleri görsel olarak daha etkileyici ve anlaşılır bir şekilde sunmak için de kullanılmaktadır.¹ Kısaca Japon animasyonu olarak tanımlanan anime ise çocuk çizgi filmleri yanında samuray destanları, kıyamet sonrası fanteziler, şizo-psiko heyecanlı öyküleri içeren bir görsel anlatı aracıdır.² Çizgi dizi şeklinde seri olarak yayınlanan animeler dışında sinemalarda gösterime giren anime filmler de bulunmaktadır.

Açıklamalar ışığında sinema yapımları olarak değerlendirilemeyecek nitelikteki canlandırma, anime ve çizgi filmlerin, çalışma kapsamının dışında tutulması gerekmektedir. Bu nedenle çalışmanın içeriğinde bahsedilen sınırlılıklar göz önünde bulundurularak Türkiye’deki animasyon sineması çalışmaları kapsamında yayınlanmış kitap, kitap bölümü ve makale çalışmaları ele alınmıştır. Alanla ilgili tezlere ise daha çok yabancı animasyon yapımlar, çizim, yapım gibi teknik detaylar içerdiklerinden ve yerli animasyon sinemasına da genellikle yüzeysel yer verdiklerinden sadece kaynakça bölümünde yer verilmiştir. İlgili çalışmalarda yazarların eserleri, Türkiye’nin sosyo-ekonomik ve teknolojik gelişimiyle animasyonu ilişkilendirdikleri açıklamalar göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

I. Türkiye’de Animasyon Sineması Çalışmaları (1930-1979)

Türkiye’de yerli sinema dilinin özgünlük kazanma adına yeni yeni atılımlara giriştiği 1940’lı yıllarda, animasyon da sinemanın gölgesinde salonlarda oynatılan reklamlarda boy göstermeye başlamıştır. Animasyon alanında eğitilmiş ve sektör deneyimli kişilerin olmadığı bu dönemde çeşitli firmalar, karikatür sanatçılarıyla iş birliği halinde sinema reklamları için animasyon yaptırmaya başlamışlardır. Karikatür sanatçıları için de basın sektöründeki kriz nedeniyle önemli bir gelir kaynağı haline gelen animasyon, zamanla daha fazla kişinin bireysel çalışma için yöneldiği bir alan haline gelmiştir. Ancak dönemin teknolojik ve ekonomik imkanlarının kısıtlılığı, devlet desteğinin olmaması, animasyon eğitimi veren kurumların bulunmaması ve oldukça meşakkatli ve sabır gerektiren bir alan olması, süreci uzun bir süre reklam animasyonları üretimi şeklinde ilerletmiştir.

1 Özge Samancı, *Animasyonun Önlenemez Yükselişi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004, s. xii.

2 Aygün Şen, *Kayıp Keşif Yolculuk: Japon Sineması Manga ve Anime*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014, s. 188-189.

Bir diğer etmen de karikatür sanatçılarının genellikle bu alanda yeni bir animasyon sinema dili geliştirme adına bir düşüncelerinin olmaması ve bu alanı kendi karikatür işleriyle ilgili yazılı basında yaşanan kriz dönemine geçici bir çözüm olarak düşünmeleri nedeniyledir. 1940'lı yılların sonlarına doğru Türk sinemasının kendi özgün dilini bulma adına yaptığı üretimler animasyon film yapımcılarını da etkilemiş ve animasyon alanında kendini geliştirmek isteyenler, eğitim almak için yurt dışına gitmişlerdir. Türkiye'ye döndüklerinde ise edindikleri bilgi ve tecrübeleri aktarmak için yeni stüdyoların açılmasına ve bu alanda nitelikli kişiler yetişmesine öncülük etmişlerdir.

Cemal Erez, *Değişen Bir Şey Yok* adlı çalışmasında Türkiye'nin animasyon üretiminde animasyon sanatçılarının dünyada üretilen animasyon filmlerdeki ana karakterlerin çizgisel olarak güldürüyü güçlendirecek unsurlarla abartılması tekniğini, karikatürün hareketlendirilmiş bir biçimi olarak algılanmasına neden olduğunu belirtmektedir. Erez, bu algılamadan dolayı Türk animasyon yapımlarda güldürü unsurlarının sinemasal çatı yerine daha çok karakterlerin karikatür temeline dayalı komik yapısına oturtulduğunu, dolayısıyla da sinemanın seyirlik bir sanat olma özelliğinin geri plana itilip gelişemediğini söylemektedir.³

Yazar ve animasyon sanatçısı Ahmet Sipahioğlu *Türk Grafik Mizahı* adlı eserinde, Türkiye'deki grafik ve animasyonu Cumhuriyet döneminden 1980'lere kadar siyasi ve sosyo-ekonomik süreçteki gelişimiyle ele alırken teknik olarak animasyon film ile ilgili Türkiye'deki ilk denemelere de yer vermektedir. Sipahioğlu, ilk denemenin teknolojik ve ekonomik yetersizlikler nedeniyle tamamlanamayan karikatür sanatçısı Cemal Nadir'in *Amcabey Plajda* isimli çalışması olduğuna değinmektedir.⁴

Çini ile direk pelikül çizerek animasyon film denemesi 1942 yapımı Eflâton Nuri Erkoç'un *Dolmuş ve Şoförü* de yine dönemin teknolojik ve ekonomik yetersizliğinden dolayı 37 kare parça olarak günümüze ulaşabilmiştir.⁵ Bu nedenle birçok yerli kaynakta, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretim üyesi olan Vedat Ar'ın 1947 yılında 15 öğrencisiyle yaptığı 3 dakikalık kısa animasyon film olan *Zeybek Oyunu*⁶ (diğer filmler tamamlanıp günümüze ulaşamadıklarından) ilk Türk animasyon kısa film örneği olarak kabul edilmektedir.

3 Cemal Erez, "Değişen Bir Şey Yok", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması üzerine Bir Soruşturma*, S. M. Dinçer (haz.), Ankara: KIV Yayıncılık, 1996, s. 265-266.

4 Ahmet Sipahioğlu, *Türk Grafik Mizahı*, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 2000, s. 17.

5 Burçak Evren ve Müjgan Yıldırım, *Türk Sinemasının İlk Uzun Metrajlı Çizgi Filmi Evvel Zaman İçinde*, Adana: Altın Koza Kültür Sanat Merkezi, 2014, s. 25.

6 Fatih Kalkan, "Türk Animasyon Sineması Tarihi", <http://www.animasyongastesi.com/turk-animasyon-sinema-tarihi/>, 2016 [Erişim Tarihi: 10.03.2021]; Selçuk Hünerli, *Canlandırma Sineması Üzerine*, İstanbul: Es Yayınları, 2005, s. 58; Birgül Alıcı, *Türkiye'de Modernleşme ve Animasyon Sineması*, Konya: Eğitim Yayınevi, s. 91.

İlk uzun metrajlı animasyon film çalışması ise sinema alanında yurtdışında kendini geliştirip dönen isimlerden biri olan Turgut Demirağ tarafından gerçekleştirilmiştir. Demirağ, Türkiye’ye döndüğünde AND film yapım şirketini kurarak 1951 yılında *Evvel Zaman İçinde*’yi yönetmen Yüksel Ünal ve ekibiyle üretir. Burçak Evren ve Müjgan Yıldırım, *Türk Sinemasının İlk Uzun Metrajlı Çizgi Filmi Evvel Zaman İçinde* isimli kitabında aynı zamanda ilk renkli uzun metrajlı film olan *Evvel Zaman İçinde*’yi detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Eserde, dönemin Türkiye’deki teknik yetersizliklerden dolayı banyosu için gönderildiği ABD’de kaybolan *Evvel Zaman İçinde*’nin ulaşılabilen fotoğrafları ve detaylı bilgileri bulunmaktadır.⁷ Bahadır Uçan, Yeşilçam’ın 1971-1975 yılları arasındaki Keloğlan serileri düşünüldüğünde bu filmin ilk Keloğlan’ın konu edildiği film de olduğunu söylemektedir.⁸ Bu talihsiz olaydan sonra Türkiye’nin sosyo-ekonomik ve teknolojik altyapı anlamındaki yetersizliği daha somut bir deneyimle tescillendiği için belli bir süre uzun metrajlı animasyon film denemeleri olmamıştır.

Altmışlı yıllara gelindiğinde animasyon sinemasının gelişiminde gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında eğitim alıp dönen karikatürist veya animasyon sanatçılarının etkileri daha hissedilir olmuştur. Bu isimler iki binlere kadar ya çeşitli festivaller veya yarışmalarda animasyon kısa filmlerle seslerini duyurmuşlar ya da ajans gibi yapılanmalarda çalışarak önce sinema reklamları, 1970’lerden itibaren televizyon, 1990 yılından itibaren de TRT’nin yolsuzluk iddiasıyla yerli çizgi film yapımlarını durdurması sebebiyle belediye, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi çeşitli kamu kurumları için animasyon üretmişlerdir.

Animasyon sanatçısı Tonguç Yaşar, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma* adlı eserde yer alan “Türk Canlandırma Sineması Üzerine” adlı yazısında 1950’li ve 1960’lı yıllarda 50 kuşağı karikatürcülerinin ve reklamcılarının kurduğu stüdyolarda animasyon reklam filmlerinin yanında kültürel amaçlı, eğitici ve öğretici tanıtım filmlerinin de yapıldığına dikkat çekmektedir. Yaşar ayrıca 1965 yılında Türk Sinematek Derneği’nin kurulmasıyla Polonya, Fransa, Almanya, Romanya, Bulgaristan gibi dünyadaki animasyon sinemasının kaliteli örneklerini görmeyen yerli animasyon üreten 50 kuşağını olumlu yönde etkilediğini ve bu sayede ilk kişisel ve ilk bağımsız animasyon sineması çalışmalarının gerçekleştiğini söylemektedir.⁹ Ayrıca bu dönem kurulan birçok stüdyo veya ajans arasında; Filmar, İstanbul Reklam, Kare Ajans, Pasin Benice Animasyon, Sinevizyon, Karikatür Ajans, Radar Reklam, Stüdyo Çizgi, Canlı Karikatür, Ajans Bulu, Artnet vb. öne çıkan ajanslar olarak

7 Evren ve Yıldırım, *Türk Sinemasının İlk Uzun Metrajlı Çizgi Filmi Evvel Zaman İçinde*, s. 32.

8 Bahadır Uçan, “Türk Çizgi Filmlerinde Kültürel Kodlamalar”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018, c. 11, sy. 55, s. 1137.

9 Tonguç Yaşar, “Türk Canlandırma Sineması Üzerine”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, S. M. Dinçer (haz.), Ankara: KIV Yayıncılık, 1996, s. 319.

başarılı çalışmalara imza atmışlardır. Bu ajansların hedeflerinin ise reklâmlardan para kazanarak bu paralarla kısa ya da uzun metraj animasyon filmleri yapmak¹⁰ olduğu ifade edilmektedir. 1960'ların sonlarından itibaren bu ajansların üretimleri dışında Tan Oral'ın *Sansür* (1969), Tonguç Yaşar'ın *Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü* (1972) gibi kısa animasyon film denemeleri¹¹ de adından söz ettirerek önemli ödüllere layık görülmüşlerdir.

II. Türk Animasyon Sineması ve Literatürüne Genel Bir Bakış (1980-2020)

Uzun metraj animasyon film üretimleriyle ilgili asıl gelişme ve hareketliliğin TRT'nin yerli yapım çizgi filmlere destek verdiği 1980'li yıllarda başladığı söylenebilir. Konuyla ilgili Çiğdem Taş Alicenap, bu dönem televizyon yayıncılığının yaygınlaşmasıyla birlikte yapımcıların TRT için konulu uzun metraj animasyon filmler ürettiğini ve bu uzun metrajlı çalışmalardan Türk kültürü içerisinde önemli yere sahip Deli Dumrul, Boğaç Han gibi destan kahramanlarının, Nasrettin Hoca, Hacivat ve Karagöz, Evliya Çelebi gibi tarihimizin önemli karakterlerinin, Türk animasyon film senaryoları için birer kaynak teşkil ettiğini¹² ifade etmektedir. Yalnızca televizyon yayımı için ve video teknolojisi kullanılarak yapılan bu animasyon filmlerden Derviş Pasin'in yönettiği Dede Korkut serilerinden 1988 yapımı *Boğaç Han* filmi, 1951 yılında çekilen *Evvel Zaman İçinde* filmi kayıp olduğu için kimi çevrelerce ilk uzun metrajlı Türk animasyon filmi olarak da kabul edilmektedir.¹³ Çünkü yapım, televizyon dışında 7. İstanbul Uluslararası Film Festivali'nde de gösterime girmiştir.

TRT'nin, Kültür Bakanlığı'nın ve bazı kamu kurum ve kuruluşların istekleri üzerine reklam sektörü dışında da özgün üretimlerin artmasına paralel¹⁴, 1970'li yılların ortalarından itibaren animasyon üretimleriyle ilgili yerli kaynaklar da ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu kaynaklar animasyonun yeni gelişen bir alan olması sebebiyle daha çok gazete veya dergi yazısı şeklindedir. Örneğin *Ve Sinema, Film 73, Milliyet Sanat, Grafik Sanat: Plastik Olaylar, Sanat Olayı* gibi dergilerde yerli animasyon sinemamızdan henüz pek bahsedilemeyeceği için daha çok Walt Disney ve dünya animasyon sinemalarına ait yazılar yer almaktadır. 1990'lı yıllardan

10 Hünerli, *Canlandırma Sineması Üzerine*, s. 59.

11 Ateş Benice, "Türkiye'de Canlandırma Sineması", *Grafik Sanat: Plastik Sanatlar Dergisi*, yıl: 1, sy. 3, 1985, s. 6.

12 Çiğdem Taş Alicenap, "Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması", *Türklük Bilimi Araştırmaları*-37, 2015, sy. 15, s. 11-26.

13 Fatih Kalkan, *Animasyon Sineması ve Hayvan Karakterleri*, İstanbul: Başka Yerler Yayınları, 2014, s. 19.

14 Tekin Özertem, "Türkiye'de Canlandırma Sineması", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması üzerine Bir Soruşturma*, S. M. Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 299.

İtibaren ise animasyon film üretimi ile ilgili dergi ve gazete yazıları dışında Ahmet Sipahioğlu’nun *Türk Grafik Mizahı*, Süleymâ Murat Dinçer editörlüğündeki *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması üzerine Bir Soruşturma* isimli çalışmaları gibi yerli kitap kaynakları piyasaya sürülmüştür. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Çizgi Film ve Animasyon Bölümü’nün, 1990 yılında eğitim öğretime başlaması ve çeşitli üniversitelerde de bu alanda bölümlerin açılması sebebiyle animasyonla ilgili tezler de üretilmeye başlanmıştır.

1990 yılında çizgi filmleri de içeren TRT’deki yolsuzluk iddiaları, 1994 yılında çıkan 3984 sayılı “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun” da da yerli çizgi film üretimini destekleyecek bir kota bulunmaması, TRT ve özel kanallarda yabancı (daha çok Amerikan ve Japon animasyonları) çizgi film yayınlarının daha ucuz olduğundan tercih edilmesi¹⁵ gibi nedenler dolayısıyla İslâmi sermaye (Elif Video, Ella Prodüksiyon gibi İslâmi filmleriyle öne çıkan firmalar) ve bazı kamu kurumları öncülüğünde yerli üretimler dışında yeni üretimleri sınırlamıştır. Selçuk Hünerli, “Türkiye’de Animasyonun Gelişimi” isimli makalesinde Kültür Bakanlığı’nın da destek verdiği yerli kültüre özgü aynı zamanda İslâmi unsurlar barındıran bu filmlerden, dikkat çeken uzun metrajlı animasyon yapımların, Haşim Vatandaş’ın yönettiği ve Şafak Tavkul’un baş animatörlüğünü yaptığı, İbn-i Tufeyl isimli Arap yazarın *Hay Bin Yakzan* adlı romanından uyarılma 85 dakikalık *Hay*, İstanbul’un alınışını konu edinen *İstanbul’un Fethi ve Fatih Sultan Mehmet*¹⁶ filmleri olduğunu söylemektedir. Öte yandan 1996 yılında yayınlanan *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması üzerine Bir Soruşturma* isimli kitaptaki “Türkiye’de Canlandırma Sineması” isimli yazısında Özertem, TRT’nin 1984 yılından başlayarak kurum dışından çok sayıda animatör ile gerçekleştirdiği yerli animasyon yapımların büyük bir kısmını bu dönem farklı ülkelerin TV kuruluşlarına sattığını¹⁷ ifade etmektedir.

İki binli yıllardan itibaren de Ümraniye Belediyesi (*Çanakkale Geçilmez*, 2005), İstanbul Büyükşehir Belediyesi (*Çevrebey*, 2008) gibi kuruluşların desteklediği uzun metrajlı animasyon filmlerin eğitim, büyük âlimleri, özel günleri anma vb. amaçlarla üretilmeye devam ettiği söylenilebilir.¹⁸ Sinema için uzun metrajlı animasyon üretimleri ise TRT Çocuk’un 2008 yılında yayınlarına başlaması ve sinema desteğiyle ilgili kanunların artırılmasıyla mümkün olmuştur. Dolayısıyla yaklaşık 12 yıllık yakın bir zaman dilimi itibarıyla günümüz animasyon sinemasıyla ilgili

15 Ersin Kozan, “Üç Boyutlu (3D) Dijital Animasyon Teknolojisinin TV Yayıncılığında Kullanımı: “Sizinkiler-Çatlak Yumurtalar” ve “Can” Çizgi Film Örnekleri”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, s. 101-102.

16 Selçuk Hünerli, “Türkiye’de Animasyonun Gelişimi”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2002, c. 2, sy. 3, s. 30-34.

17 Özertem, “Türkiye’de Canlandırma Sineması”, s. 302.

18 Alıcı, *Türkiye’de Modernleşme ve Animasyon Sineması*, s. 144.

yerli çalışmalara bakıldığında kitap, çeviri kitap vb. basılı kaynakların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Sınırlı eserlerden Türkiye'deki animasyon sinemasını başlangıcından günümüze özel olarak inceleyen tek kitap, Birgül Alıcı'nın *Türkiye'de Modernleşme ve Animasyon Sineması* adlı çalışmasıdır. Kitapta Osmanlı ile Cumhuriyet Dönemi'ndeki modernleşme çabaları ve bu ekseninde yerli animasyon sinemasının teknolojik, siyasi ve sosyo-ekonomik gelişimine dikkat çekilmiştir. Ayrıca günümüz yerli animasyon sineması yapımlarından örneklerle Türkiye'deki animasyon sinemasının mevcut durumuna ilişkin tespitlerde bulunulmuştur. Alıcı, eserinde animasyon sinemasının gelişimini TRT, Kültür Bakanlığı, GENÇDES gibi kurumsal yapılanmaların ve devletin teşvik edici kanun ve politikalarının işlevselleştirilip tutulmasına bağlamaktadır.

Alanda bir diğer önemli kaynak Selçuk Hünerli'nin, 2005 yılında yayınladığı *Canlandırma Sineması Üzerine* adlı eseridir. Eserde Selçuk Hünerli, dünya konjonktüründe erken dönem animasyon çalışmalarından itibaren animasyonda öne çıkan ülkeleri, animasyonun gelişimine katkıda bulunan isimleri ve yapılanmaları ayrıca eğitim kurumlarını iki binlere kadar genel hatlarıyla özetlemektedir. Hünerli ayrıca 1930'lu yıllarda dönemin gelişmiş teknolojisine sahip olan Walt Disney animasyonlarından Mickey Mouse, Pamuk Prenses gibi karakterlerin Türkiye'de büyük ilgi uyandırmasıyla sinema reklam filmlerinde animasyonun ilk görülmeye başladığına da dikkat çekmekte¹⁹ ve animasyonun teknolojik ve sosyo-ekonomik gelişiminde eğitimin, kanunî yaptırımların vb. yetersizliğine değinmektedir.

Animasyon sinemasını genel konjonktürde inceleyen diğer yerli kitap kaynaklarına bakıldığında ise Özge Samancı ve Fatih Kalkan'ın eserleri karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan Özge Samancı'nın *Animasyonun Önlenemez Yükselişi* adlı eseri, dünya ülkelerindeki animasyon sinemasını, ekonomik ve politik süreçlerden ziyade tarihsel ve teknolojik gelişim sürecinde öncü isimleri ve *live action (canlı sinema)* denilen gerçek ve animasyonun birlikte yer aldığı film örnekleri ile ele almaktadır. Samancı ayrıca çalışmasında sıklıkla karıştırılan çizgi film, canlandırma film, reel animasyon gibi kavramların animasyon sinemasının sınırlı bir bölümünü içerdiğine de dikkat çekmektedir.²⁰

Samancı'nın bahsettiği animasyon sinemasının bir türü olan reel animasyon yapım örneğine Alıcı'nın eserinde, Türkiye'de ilk olarak 1963 yapımı *Cicican* sinema filminde rastlandığı belirtilmektedir. Filmde Bedri Koraman'ın aynı isimli çizgi romanı, sinema filminde gerçek çekim ile animasyonun birleşimi olarak karşımıza çıkmaktadır.²¹ Bir diğer animasyon kitabı yazarı Fatih Kalkan'ın, alanla ilgili iki kitabı bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan *Animasyon Sineması ve*

19 Hünerli, *Canlandırma Sineması Üzerine*, s. 58.

20 Samancı, *Animasyonun Önlenemez Yükselişi*, s. xii.

21 Alıcı, *Türkiye'de Modernleşme ve Animasyon Sineması*, s. 102-103.

Hayvan Karakterleri'nde başlangıcından günümüze kısaca ülkelerin animasyon sinemasının ekonomik ve teknolojik gelişimi paralelinde öncü örnek ve isimlerine değinilirken farklı olarak sanal hayvan karakterlerin analizi yapılmış; *Animasyon Sinemasının Yüz Yılı* isimli ikinci eserde ise dünyadaki ilk uzun metrajlı animasyon filminden 2017 yılına, daha çok dönemine göre iz bırakan animasyon filmlere ve yönetmenlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda Alıcı dışında yerli animasyon sinemasıyla ilgili kitaplara bakıldığında, Selçuk Hünerli, Özge Samancı, Ahmet Sipahioğlu ve Fatih Kalkan Türkiye'deki animasyon sinemasını çok kısıtlı bir çerçevede incelemişlerdir.

Animasyon sinemasını Japon manga ve animesi özelinde inceleyen yerli kitap kaynakları da bulunmaktadır. Bu iki yerli kitap kaynağından ilki *Aygün Şen'in Kayıp Keşif Yolculuk: Japon Sineması Manga ve Anime* isimli eseri, ikincisi ise Gökhan Kuloğlu'nun hazırladığı *Tezuka'dan Miyazaki'ye Anime ve Manga* isimli çalışmasıdır. Aygün Şen'in kitabında öncelikle Japon tarihi, kültürel ve toplumsal hayatına yer verilmiş; daha sonra Japon Sineması, manga ve anime konuları işlenmiş; son olarak da ünlü yönetmen Miyazaki Hayao eserleriyle birlikte incelenmiştir. Gökhan Kuloğlu'nun çalışması ise on iki bölümün on iki farklı yazar tarafından kaleme alındığı manga ve anime üzerine çeşitli yazılardan oluşmaktadır.

Animasyon sinemasının kitaplarda kısmen bölüm olarak yer aldığı çalışmalara bakıldığında ise genellikle animasyonda belli isim veya filmlerin analiz edildiği ya da ilgili bölümlerde yerli veya yabancı animasyon sinemasına değinildiği anlaşılmaktadır. Süleymâ Murat Dinçer'in hazırladığı *Türk Sineması'nda Kısa Film: Kurmaca Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma* adlı eserin ikinci bölümü, iki binlere gelmeden önceki Türk canlandırma sineması ile ilgili ünlü yönetmenlerin bilgi ve görüşlerine yer vermektedir. Yazarlardan Nilgün Bayraktaroğlu iki binlerden önce yerli animasyonun birçok teknik ve yenilikten uzak olduğuna, Mustafa Bilgin yerli animasyon sineması anlamında bir ekol oluşturulamadığına, Orhan Büyükdoğan animasyonda ulusal bir sentez kabiliyetinin bulunmadığına, Turgut Çeviker animasyon sineması kültürünün oluşturulamadığına, Ferruh Doğan ne özel sektörün ne de devletin bu alana yatırım yapmadığına, Cemal Erez ise yeni açılan okullarla animasyon alanında eğitimini almış kişilerin bu sanatı daha ciddi seviyelere taşıyacağına dikkat çekmektedir.²²

Eserdeki diğer yazarların görüşlerine baktığımızda, Ali Murat Erkorkmaz kâr amaçlı yaklaşımlardan dolayı animasyona sanat dalı olarak hak ettiği değerin verilmediğine, Meral Erez bilgisayar teknolojisinin bu sanata rakip bir güç olarak konumlandırılmaması gerektiğine, Ali Ulvi Ersoy, Tonguç Yaşar ve Nimet Yardımcı da animasyon sinemasının kendi dilini oluşturamadığına dikkat çekmektedir. Özgün yapıt üretimi noktasında ise yazarlar farklı noktalardan yola çıkmaktadır.

22 Süleymâ Murat Dinçer (haz.), *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması üzerine Bir Soruşturma*, Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 233-270.

Fethi Kaba eğitilmiş genç animasyon sanatçı adaylarının gelecek vadeden çalışmalar gerçekleştirebileceğine, Tan Oral ve Neslihan Yapar nitelikli özgün yapıtların sınırlılığının, politik koşullandırmaların sonucu olduğuna, Bahadır Tosun kültürel zenginliğimizin bu anlamda kullanılması gerektiğinin elzemine, Tekin Özertem ise bu hususta ekonomik imkansızlıkların etkili olduğuna değinmektedir.²³

Bir başka animasyon alanındaki yönetmenlerin yer aldığı kitap bölümü çalışması, Nagihan Çakar Bikiç'in editörlüğündeki *Film Yapmak: Kurmaca, Deneysel, Belgesel, Animasyon* ismini taşıyan çalışmadır. Kitabın ilk bölümünde yönetmenler Numan Ayaz, Ethem Onur Bilgiç, Ömür Kınay, Batuhan Köksal, Nazlı Eda Noyan ve Koray Sevindi kendi animasyon kısa film yapım aşamalarını ve geçirdikleri süreci detaylandırarak aktarmaktadır. 1989 yılına ait *Ve Sinema* adlı yayında yer alan bölümlerde ise John Halas, Tahsin Özgür, Hasan Aydın, Tülay Andıç; Disney, Kanada, Avusturya canlandırma sineması gibi yabancı animasyon film üretimi ve bu anlamda öne çıkan isimlere değinmişlerdir.

Birgül Alıcı ve Ömer Aydınlioğlu, *In Contemporary Studies in Social, Economic & Financial Analysis* isminde yayınlanan kitabın “Animated Movies and Child in the context of Consumerist Society” adlı bölümünde modernleşen Türkiye’de etkileri gözlemlenen tüketim toplumunun kıskacındaki çocuk ve animasyon film ilişkisini ele almıştır. Başak Ürkmez’in aynı yıl *Animation in the Middle East: Practice and Aesthetics from Baghdad to Casablanca*’da yayınlanan “Turkish Animation: A Contemporary Reflection of the Karagöz Shadow Play” ve Emrah Doğan editörlüğünde 2019’da *Turkish Cinema Researches Vol. 1*’de yayınlanan Emre Aşılıoğlu’nun “History of Turkish Animation Cinema And Today’s Turkish Animation Cinema” isimli kitap bölümlerinde ise genel hatlarıyla Türkiye’deki animasyon üretiminin geçmişten günümüze teknolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişim süreci anlatılmaktadır.

Çeviri kitaplarda animasyon sineması ile ilgili bölümün yer aldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Geoffrey Nowell-Smith’in *Dünya Sinema Tarihi* kitabında Donald Crafton’un yazdığı “Hileler ve Canlandırma Sineması” bölümünde animasyonun tarihsel gelişimi ve teknik anlamda getirdiği yeniliklerle öncü isimlerinden bahsedilmektedir.²⁴ David Bordwell ve Kristin Thompson’un *Film Sanatı Bir Giriş* adlı eserinin canlandırma sineması bölümünde de animasyonun tarihsel ve teknolojik gelişiminde farklı tür ve tekniklerine değinilmektedir.²⁵

23 Dinçer (haz.), *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, s. 273-320.

24 Donald Crafton, “Sessiz Film: Hileler ve Canlandırma Sineması”, *Dünya Sinema Tarihi*, Geoffrey Nowell Smith (ed.), çev. Ahmet Fethi, İstanbul: Kabcacı Kitabevi, 2003, s. 95-103.

25 David Bordwell ve Kristin Thompson, *Film Sanatı Bir Giriş*, çev. E. Yılmaz ve E. S. Onat, Ankara: De Ki Basım Yayım, 2012, s. 381-442.

Kaynakların oldukça sınırlı sayıda oluşu, kitaplarda olduğu gibi makale çalışmalarında da daha çok yerli çizgi film ve yabancı animasyon sinema yapımlarının incelenmesine yol açmıştır. Oldukça sınırlı sayıda yerli animasyon sinemasından bahseden yazar ve makalelerine bakıldığında ise ilk makalelerden biri Demet Değer İnanç'a aittir. İnanç 1981 yılında yayınlanan "Canlandırma Film Sanatı" isimli makalesinde, Türk animasyon film yapımında öne çıkan Erim Gözen, Derviş Pasin, Orhan Büyükdogan, Ateş Benice, Ali Murat Erkorkmaz, Tunç İzberk ve Emre Senan gibi isimlerin Türkiye'de animasyon üretimiyle ilgili görüşlerine yer vermektedir. Adı geçen isimler genel olarak makalede animasyon sanatçılarına devlet ve özel sektör desteğinin yetersizliğinden ve bu nedenle de istenilen düzeyde kaliteli yapımın üretilmediğinden bahsetmektedir.²⁶

İbrahim Halil Türker, devlet ve özel sektörün animasyon sanatına yeteri kadar ilgi göstermemesi nedeniyle yurt dışında çalışmalarını sürdüren animasyon sanatçılarının büyük başarılarına imza attığına değinmektedir. Bu sanatçılara örnek olarak da *Tarzan* animasyon filminin bazı önemli sahnelerini yapan Tahsin Özgür; *Spiderman*, *Xman* gibi çok sayıda filmde karakter modelleme, doku kaplama ve animasyon çalışmaları yapan Cemre Özkurt; *Kayıp Balık Nemo*, *Karınca-Z* gibi filmlerin arka sahnelerinin çoğunu yapan Taylan Erdem; *Define Gezegeni*'nin senaristlerinden Kaan Kalyon; Dream Works şirketinin ortaklarından biri olan Şahin Ersöz gibi isimlerden bahsetmektedir.²⁷

Cemil Türün, *Ve Sinema*'da yayınlanan "Türkiye'de Canlandırma Sineması Bugünü ve Geleceği" adlı makalesinde Türkiye'deki geçmişten 1980'lerin sonuna doğru bu alanda öncü isim ve eserlerini incelemiş ve seksenlerde öne çıkan animasyon film yapımcılarından Derviş Pasin ve Ateş Benice'nin kurduğu Pasin-Benice Stüdyosu, Ali Murat Erkorkmaz'ın Artnet Stüdyosu başta olmak üzere hemen hemen tüm animasyon film yapımcılarının çeşitli atölyeleri ve küçük çaplı stüdyolarında yenilikçi ve deneysel üretimlerin gerçekleştiğine değinmiştir.²⁸ Turgut Çeviker, "Ana Çizgileriyle Türk Canlandırma Sineması" isimli makalesinde yenilikçi ve deneysel üretimlerin ortaya çıkmasında TRT'nin özellikle Pasin & Benice Animasyon'la aldığı uzun yolun etkili olduğundan bahsetmektedir.²⁹ Ateş Benice, "Türkiye'de Canlandırma Sineması" başlıklı makalesinde, doksanlara gelirken animasyon film üreten stüdyolarda yenilikçi ve deneysel üretimlerin dağılma sürecini, karikatür sanatçılarının kolektif çalışma ortamına uyum sağlayamaması,

26 Demet Değer İnanç, "Canlandırma Film Sanatı", *Sanat Olayı Dergisi*, 1981, sy. 4, Nisan, s. 40-51.

27 İbrahim Halil Türker, "Canlandırmanın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı", *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, c. 1, sy. 2, s. 227-241.

28 Cemil Türün, "Türkiye'de Canlandırma Sineması Bugünü ve Geleceği", *Ve Sinema*, Hüseyin Sönmez, İhsan Kabil ve Hasan Aydın (haz.), İstanbul: Hil Yayın, 1989, s. 10-19.

29 Turgut Çeviker, "Ana Çizgileriyle Türk Canlandırma Sineması", *Güldiken Mizah Kültürü Dergisi*, 1995, s. 104-112.

özgün animasyon sinema dili oluşturma düşünceleri taşımamaları ve animatörlüğü geçici bir meslek olarak görüp daha sonra basın sektörüne geri dönmeleri gibi nedenlerle açıklamaktadır.³⁰

İki binli yıllara gelindiğinde gelişen teknoloji, kablolu ve dijital yayınların, dolayısıyla da tematik kanalların doğuşunu ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu kanallardan çocuk kanalı olarak yayın hayatına 1 Kasım 2008’de giren TRT Çocuk, Fethi Kaba’nın “Çizgi Filmlerde Grafik İfade ve Konu Açısından Kültürel Etkiler: Türk Çizgi Film Örnekleri” isimli makalesinde de belirttiği gibi yerli animasyon üreten prodüksiyon şirketlerinin artmasını sağladığından sektörde özellikle 3D filmlerin ağırlıkta olduğu bir canlılık gözlemlenmeye başlamıştır.³¹ TRT, TRT Çocuk, Minika Çocuk gibi kanalların bu dönem seri üretilen çizgi filmler yanında uzun metrajlı animasyon filmlerinin uzun yıllara yayılan üretim sürecine destek olmak adına önemli bir lokomotif görevi üstlendiği söylenebilir.

2004 yılında çıkarılan 5224 sayılı “Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun”un etkilerinin yerli yapımlarda artış şeklinde gözlemlenmeye başlaması ve TRT Çocuk gibi tematik kanalların yayın hayatına girmesinin ardından Türk animasyon sineması ilk kez 2009 yılında *Zeytin’in Hayali* animasyon filminin gösterime girmesiyle adını duyurmuştur. Alıcı, günümüzde uzun metrajlı Türk animasyon yapımları alanındaki destekleri; hükümetin kalkınma planları, 2004 yılından itibaren Kültür Bakanlığı, GENÇDES, Eurimages, sinema kanunu, çeşitli yarışmalar, tematik çocuk kanallarının varlığı dışında yurtdışı-yurtiçi verilen çeşitli fonlar, BEBKA, Canlandırma Derneği, Çizgi Filmciler Derneği, Çizgi Film Yapımcıları Derneği gibi kuruluşlar, televizyondaki yerli çizgi filmlerin kahramanlarının popüleritesi, alanla ilgili okul, stüdyo, festival-ödül gibi imkanların çoğalması, yetişkinleri de hedef alan konuların işlenişi³², yurtiçi ve yurtdışı pazarlarından edinilen başarılar şeklinde açıklamaktadır.

2004 yılında çıkarılan kanununun 8. maddesi, daha sonra 30 Ocak 2019 yılında,

Destek tutarı; proje geliştirme, ilk uzun metrajlı kurgu film yapım, uzun metrajlı sinema film yapım, ortak yapım, belgesel film yapım, çekim sonrası ile dağıtım ve tanıtım destek türleri için başvuruda belirtilen toplam bütçenin %50’sini aşamaz. Animasyon film yapım, kısa film yapım, senaryo ve diyalog yazımı ile yerli film gösterim destek türleri için başvuruda belirtilen toplam bütçenin tamamı desteklenebilir. Yabancı film yapım destek türü için destek tutarı ülke içinde harcanan ve Bakanlıkça kabul

30 Ateş Benice, “Türkiye’de Canlandırma Sineması”, *Grafik Sanatı: Plastik Sanatlar Dergisi*, yıl: 1, sy. 3, 1985, sy. 5, s. 5-8.

31 Fethi Kaba, “Çizgi Filmlerde Grafik İfade ve Konu Açısından Kültürel Etkiler: Türk Çizgi Film Örnekleri”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2014, c. 8, sy. 3, s. 163-181.

32 Alıcı, *Türkiye’de Modernleşme ve Animasyon Sineması*, s. 169.

edilen tutarın %30’unu aşamaz. Bu Kanun kapsamındaki bütün destekler geri ödemesiz olarak verilir.³³

şeklinde güncellenmiştir.

Zeynep Çetin Erus ve Birgül Alıcı, “Günümüz Türk Animasyon Sineması’na Modernleşme Kuramları Ekseninde Bir Bakış” isimli makalelerinde 2004 yılından itibaren yerli uzun metraj animasyon film üretiminin belli koşullar dahilinde geri ödemesiz desteklenmesinin, bu yapımların özgün ve kültürümüze uygun içeriklerle donatılmasını ve her yıl üretilen uzun metrajlı animasyon film sayısının artmasını sağladığına dikkat çekmektedir.³⁴ Nitekim aşağıda iki binlerde üretilmiş olan film sayılarına bakıldığında hemen hemen yılda bir olan üretim sayısının özellikle 2014 yılından itibaren yükselişe geçtiği görülmektedir:

Zeytinin Hayali (2009), *Suluboya* (2009), *Allah’ın Sadık Kulu* (2011), *RGG Ayas* (2013), *İksir: Dedemin Sırrı* (2014), *Uzay Kuvvetleri 2911* (2014), *Evlilya Çelebi ve Ölümsüzlük Suyu* (2014), *Rimolar ve Zimolar Kasabada Barış* (2014), *Köstebekgiller: Perili Orman* (2015), *Pırdino Sürpriz Yumurta* (2015), *Köstebekgiller: Gölgenin Tılsımı* (2016), *Kötü Kedi Şerafettin* (2016), *Canım Kardeşim Benim* (2016)³⁵, *Pepee* (2017), *Fırıldak Ailesi Orta Dünya* (2017), *Nane ile Limon: Kayıp Zaman Yolcusu* (2017), *Doru* (2017), *Sagu & Pagu: Büyük Defîne* (2017), *Renkli Balık: Yeni Dünyalar Kâşifi* (2018), *Kral Şakir* (2018), *Keloğlan: Yeni Masal* (2018), *İstanbul Muhafızları: Ab-ı Hayat Çeşmesi* (2018), *Rafadan Tayfa: Dehliz Macerası* (2018), *Kuklalı Köşk* (2019), *Kral Şakir: Korsanlar Diyarı* (2019), *Bulmaca Kulesi: Dev Kuşun Gizemi* (2019), *Hapşuu* (2019), *Güzel Aşk* (2019), *Rafadan Tayfa: Göbeklitepe* (2019), *Maceracı Yüzgeçler: Büyük Gösteri* (2020), *Kaptan Pengu ve Arkadaşları: Mandalina’nın Günlüğü* (2020) iki binli yıllarda sinemalarda gösterime giren yerli animasyon filmlerimizdir.

Özge ve Türkmenoğlu, iki binli yılların uzun metrajlı yerli animasyon yapımlarında yer alan değerlere yönelik Schwartz Değerler Ölçeği’ni uyguladıkları bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kapsamında örneklem olarak seçip analiz ettikleri *Kötü Kedi Şerafettin* (2016), *RGG Ayas* (2013), *Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?* (2016), *Evlilya Çelebi ve Ölümsüzlük Suyu* (2014), *Uzay Kuvvetleri 2911* (2014) filmlerinde en yoğun üç değer tipini geleneksellik (%12,1), yardımseverlik-önemseme (%9,7) ve özerklik-düşünce (%9,2), en az temsil edilen

33 14/7/2004 tarihli ve 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması İle Desteklenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Değiştirilen 8. Maddesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/01/20190130-7.htm> [Erişim Tarihi: 10.08.2020].

34 Zeynep Çetin Erus ve Birgül Alıcı, “Günümüz Türk Animasyon Sineması’na Modernleşme Kuramları Ekseninde Bir Bakış”, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, c. 4, sy. 2, 2017, s. 55.

35 Erus ve Alıcı, “Günümüz Türk Animasyon Sineması’na Modernleşme Kuramları Ekseninde Bir Bakış”, s. 55.

üç değer tipini ise başarı (%1,2), tevazu (%0,9) ve itibar (%0,8) olarak açıklamışlardır. Yazarlar ayrıca Alıcı gibi bu animasyon filmlerin yerli türküler, müzikler, yiyecek-içecekler, önemli mimari yapılar, mekanlar vb. çeşitli folklorik ve kültürel unsurları barındırdığını söylemektedirler.³⁶

Emre Aşılıoğlu, “Türk Animasyon Sineması Tarihi ve Günümüz Türk Animasyon Sineması” isimli çalışmasında günümüz teknoloji açısından düşünüldüğünde internetin herkes tarafından erişilebilir olmasının, diğer film türlerinde olduğu gibi animasyon filmlerinin de sadece televizyon ve sinema salonlarından izlenebilme durumunun ortadan kalktığını söylemektedir. Nitekim yaşanan son gelişmeler doğrultusunda artık bazı tasarımcılar üretimlerini sadece internet yayın platformları aracılığıyla gösterme yoluna gitmektedir. Örneğin youtube.com adresinden 2013 yılından beri Türkçe yayın yapan Adisebaba kanalı günümüzde yaklaşık bir milyon otuz sekiz bin aboneye ulaşmıştır ve çok yüksek oranda izlenmektedir. Bu durum Türkiye’de de animasyon sinemasının aslında büyük bir pazar olup desteklenmesi gerektiğinin açık bir kanıtı gibidir.³⁷

Türkiye’de animasyon sinemasının arzu edilen gelişimi için bu alanda verilen eğitim uygulamalarına yatırımın artırılıp teşvik edilmesi, kaliteli bir animasyon filmi üretimi adına uygun ekibin bir araya getirilmesi, estetik öğelere dikkat edilmesi, nitelikli bir çalışmanın ortaya çıkarılabilmesi için acele edilmeyip filmin yapımı için gerekli zamanın verilmesi, uluslararası alanda ağları bulunan büyük firmaların ürettiği animasyon filmleri ile yerli firmaların ürettiği animasyon filmleri satın almadaki haksız rekabetin önlenmesi³⁸, devletin girişimcileri bu alana yönlendirme noktasında öncü projeler planlaması gerekmektedir. Ayrıca sektördeki animasyon sanatçılarının daha koordineli ve birbirini destekleyecek şekilde örgütlenmesi ve bu alanda kendini yetiştirmek isteyen gençleri de teşvik edecek projeler geliştirmeleri alandaki uzman açığını da belli bir ölçüde giderebilecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye’de yerli animasyon çalışmaları ilk olarak Walt Disney animasyonlarından etkilenen reklamcı ve karikatüristlerin öncülüğünde sinema reklamlarında kendini göstermiştir. 1930’lu yıllardan itibaren Cemal Nadir, Eflâton Nuri Erkoç gibi isimlerin ilk özgün deneysel animasyon çalışmalarının ardından karikatür ve reklam ustaları animasyon alanında daha fazla bilgi ve deneyim kazanmak için

36 Zeynep Özge Kalyoncu ve Dilek Türkmenoğlu, “Türk Canlandırma Sinemasında Temsil Edilen Temel İnsani Değerler”, *Turkish Studies Social Sciences*, c. 14, sy. 3, 2019, s. 680; Alıcı, *Türkiye’de Modernleşme ve Animasyon Sineması*, s. 200-202.

37 Emre Aşılıoğlu, “Türk Animasyon Sineması Tarihi ve Günümüz Türk Animasyon Sineması”, *Türk Sinema Araştırmaları* 1. cilt içinde, Emrah Doğan (ed.), 2019, sy. 37, s. 27-39.

38 Erdem Göktepe, “Geçmişten Günümüze Hareketli Görüntü ve Türkiye’de Animasyonun Gelişimi”, Yüksek Lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s. 80.

yurtdışına gidip 1950'lerden itibaren döndüklerinde kurdukları yeni stüdyolarla alanda başarılı çalışmalar sergilemişlerdir. Ancak eğitim alıp Türkiye'ye dönerek And Film'i kuran Turgut Demirağ'ın 1951 yılında Yüksel Ünal ile gerçekleştirdiği ilk uzun metrajlı animasyon film çalışmasının banyosu için gönderildiği ABD'de kaybolması, yerli animasyon film alanındaki ilerlemeleri uzun yıllar sekteye uğratmıştır.

Televizyon yayıncılığının yaygınlaştığı 1970'li yıllardan itibaren devlet televizyonu TRT'de yayınlanan reklam animasyonları, yerli çizgi film, TRT'nin destek verdiği ödüllü animasyon kısa film yarışmaları şeklinde ilerleyen animasyon üretimlerine paralel, literatürde de ancak 1970'li yıllardan itibaren gazete ve dergi yazılarında animasyon yapımlarından bahsedildiği görülmüştür. Bu bahsin konusu ise yerli animasyon sineması henüz oluşmadığından daha çok yerli çizgi film ve yabancı animasyon yapımlarla ilgili olmuştur. Sinemalarda ilk yerli uzun metrajlı animasyon yapımların 2009 yılından itibaren gösterime girmeye başlaması da aynı şekilde bu alandaki literatürün yaklaşık on yıllık bir sürecin ürünü olduğuna bizi götürmektedir. Bu nedenle 2000'lerden itibaren yerli animasyon sinemasıyla ilgili var olan kaynakların da yetersiz olduğu ve daha çok yabancı animasyon filmlere veya tarihsel gelişim sürecinde yerli çizgi filmlere ağırlık verildiği ifade edilebilir.

Türk animasyon sinemasıyla ilgili sektörel çalışmaların yapılması, okullarda animasyonla ilgili bölümlerin ve eğitimlerin artırılması, Kültür Bakanlığı, GENÇDES, BEBKA, Canlandırınlar Derneği gibi kamu kurumu ve özel kuruluşların yarışmalarına ve teşviklerine yönelik çalışmalarını duyurması ve animasyon film yapımlarının artırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi, bu alandaki literatürün de gelişimini sağlayacak uygulamalar olacaktır. Çünkü kendini yenileyen ve sürekliliği olan bir sektörün her anlamda yelpazesini genişletmesi de kaçınılmazdır.

Bir diğer husus, kendi kültürel değerlerimize sahip çıkan üretimlerin dış pazara açılımı noktasında ilgi uyandıran çeşitli tanıtım faaliyetlerine yer verilmesidir. Bu noktada öncelikli hedef kısa vadede kâr odaklı yaklaşımlardan ziyade uzun vadeli kültürel değerlerimize özgü üretimler gerçekleştirip bunu dış pazara duyurmak adına çeşitli organizasyonlara katılmaktır. Ayrıca hükümetlerin de yatırım ve teşvik politikalarını mevcut konjonktüre göre sürekli olarak güncellemesi gerekmektedir. Bugün Japonya ile özdeşleşerek Japon kültüründen önemli izler taşıyan animenin, Hollywood'un büyük bütçeli animasyon yapımlarıyla yarışır düzeyde olması, ülkenin uzun vadeli ve istikrarlı politikalarının sonucudur. Bu doğrultuda dünya ölçeğinde yerli ve yabancı, anime üzerine geniş bir literatürün olduğu da ifade edilebilir.

Kaynaklar

- Abalı, Nefise, “Türkiye’de Animasyonun Dünü ve Bugünü”, *Bilişim Dergisi*, 2012, sy.147, s. 106-110.
- Akgül, F. Rahşan, “Stop-Motion Tasarım Süreçleri”, *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2019, sy. 4, s. 71-88.
- Akşit, O. Onur, “Japon Anime Sinemasında Modernite Eleştirisi: Fantezi ve Bilim Kurgu Animeleri Üzerine Bir İnceleme”, *Asos Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2017, sy. 55, s. 120-133.
- Akyürek, Ö., Yahya ve Çiğdem T. Alicenap, “Öznel Karşıtlık Formülasyonu ve Animasyon Sinemasında Uyarlama”, *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi: SDÜ ART-E.*, 2020, c. 13, sy. 25, s. 1-32.
- Albayrak, Birsen, “Manganın Tanrısı Osamu Tezuka”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 24-40.
- Alıcı, Birgül, “2000’li Yıllardan Günümüze Türk Animasyon Filmlerinin Modernleşme Kuramları Açısından İncelenmesi”, Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Alıcı, Birgül, *Türkiye’de Modernleşme ve Animasyon Sineması*, Konya: Eğitim Yayınevi, 2019.
- Alıcı, Birgül ve Ömer Aydınlioğlu, “Animated Movies and Child in the Context of Consumerist Society”, *Contemporary Studies in Social, Economic & Financial Analysis*, S. Çelik, O. Küçükahmetoğlu and J. Dobрева (eds.), London: IJOPEC Publication, 2017, s. 87-113.
- Alıcı, Birgül, “Animasyon Filmlerin Çocukların Tüketim Alışkanlıklarına Etkisi: Robotlar, Barbie Moda Masalı, Cedric ve Winx Club Animasyon Filmleri İncelemesi”, Yüksek Lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Alicenap, Çiğdem T, “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”, *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2014, c. 7, sy. 7, s. 31-59.
- Alicenap, Çiğdem T, “Japon Çizgi Film (Anime) Sanatı, Hayao Miyazaki Çözümlemesi ve Türkiye Örneği”, Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Alkan, M. Ethem (der.), “Dünya Canlandırma Sineması Şenliği”, *Film 73*, 1973, Temmuz, sy. 35, s. 2-5.
- Andiç, Tülay, “Avusturya Canlandırma Sineması”, ... *Ve Sinema*, H. Sönmez, İ. Kabil ve H. Aydın (haz.), İstanbul: Hil Yayın, 1989, s. 30-32
- Aran, İpek Zeynep, “Stop-Motion Animasyon Tekniğinde Hareket Sorunları ve Uygulama Çalışmaları”, Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Arı, Nurullah, “Sinematografik Anlatımda Stop Motion Canlandırmanın Bir Tekniği “Pixilation” ile Uygulama Projesi”, Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2015.
- Arısal, Cahit Arsal, “Anime-Mimarlık İlişkisi ve Bu İlişkinin Tasarım Üzerine Etkileri”, Yüksek Lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2010.

- Arslan, Yasin, “Animasyon Sinemasında Laban Hareket Analizinin (LMA) Duygu Aktarımında Kullanımı: 3 Boyutlu Bilgisayar Animasyon Sahnesi Örneği”, Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2019.
- Artaç, Berna Y. ve Saliha Ağaç, “Yapısal Çözümleme Yöntemiyle Animasyon Karakter Analizi ve Kostüm Tasarımı”, *International Journal of Cultural and Social Studies*, 2016, c. 2, sy. 2, s. 295-310.
- Aşılıoğlu, Emre, “Canlandırma Sinemasının Okulöncesi Çocuğun Yaratıcılığı Açısından Değerlendirilmesi”, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Aşılıoğlu, Emre, “Türk Animasyon Sineması Tarihi ve Günümüz Türk Animasyon Sineması”, *Türk Sinema Araştırmaları 1. Cilt*, Emrah Doğan (ed.), 2019, sy. 37, s. 27-39.
- Atan, Uğur, “Animasyonun Kültür Aktarımındaki Yeri”, Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.
- Ayaz, Numan, “Biçim ve Seslerle Bir Atmosferin İnşası: Mavi Yarın”, *Film Yapmak: Kurmaca Deneysel Belgesel Animasyon*, Nagihan Ç. Bikiç (ed.), İstanbul: Doruk Yayınları, 2020, s. 25-54.
- Aydın, Hasan, “Kamerasız, Senaryosuz Sinema ve Norman McLaren”, Hüseyin Sönmez, İhsan Kabil ve Hasan Aydın (haz.), *Ve Sinema*, İstanbul: Hil Yayın, 1989, s. 28-29.
- Aydın, Oya Şakı, “Canlandırma Sinemasında Tür Sorunu”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 17, 2010, s. 105-118.
- Aydın, Oya Şakı ve Âlâ Sivas Gülçur, “Animasyon Sineması ve Göstergebilim: Coco Filminin Greimas’ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sy.70, 2018, s. 1-13.
- Aydoğdu, Zeynep, “Çocuğa Hitap Eden Animasyon Sinema Filmlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Söz Varlığına Etkisi”, Yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Balaban, Yüksel, “Canlandırma Sinemasında Üç Boyutlu Sanal Karakterlerin Hareketlerinin ve Fiziksel Özelliklerinin ‘Tekinsiz Vadi’ye Düşmedeki Etkisi”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2016, c. 2, sy. 51, s. 1-26.
- Baloğlu, Uğur, “Sinemada Görsel ve Anlatsal Nitelikli Göstergelerin Çözümlemesi: Boundin’ Animasyon Örneği”, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 2018, c. 5, sy. 6, s. 180-190.
- Bayraktaroğlu, Nilgün, “Artık Sınırlar Zorlanmaktadır”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 233-237.
- Bayram, Nazlı, “Yuvarlar Omuzlu Kadınlar: Popüler Canlandırma Sinemasında Cinsiyet Ayrımcılığı”, *Anadolu Sanat Dergisi*, 1999, sy. 10, s. 30-39.
- Bayram, Nazlı, “Popüler Canlandırma Sinemasında İdeoloji: Aslan Kral”, *Anadolu Sanat Dergisi*, 1997, sy. 7, s. 1-9.
- BEBKA, *Animasyon Sektörü Raporu*, Eskişehir: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı Yayını, 2018.

- Benice, Ateş, "Türkiye'de Canlandırma Sineması", *Grafik Sanatı: Plastik Sanatlar Dergisi*, 1985a, sy. 3, s. 5-8.
- Benice, Ateş, "Canlandırma Teknikleri", *Grafik Sanatı: Plastik Sanatlar Dergisi*, 1985b, sy. 3, s. 9-11.
- Bilgiç, Onur Ethem, "Bir Şiirin Hareketli İmgelere Dönüşmesi: Salkımsöğüt", *Film Yapmak: Kurmaca Deneysel Belgesel Animasyon*, N. Ç. Bikiç (ed.), İstanbul: Doruk Yayınları, 2020, s. 55-71.
- Bilgin, Mustafa, "Ekol Sorunu", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 238-241.
- Bilirdönmez, Köksal, "2010-2015 Yılları Arası Animasyon Film Afişlerinin 3D Tekniği ile Uygulanması", Sanatta Yeterlilik tezi, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2016.
- Bilis, Pınar Özgökbel, "Rol Modelleri ve Toplumsal Değerler Açısından "Uçaklar" Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme", *Selçuk İletişim*, 2014, c. 8, sy. 3, s. 201-227.
- Bordwell, David ve Kristin Thompson, *Film Sanatı Bir Giriş*, çev. Ertan Yılmaz ve Emrah Suat Onat, Ankara: De Ki Basım Yayım, 2012.
- Buğdaylı, Hilal, "Hollywood'un Canlandırma Sinemasını Yeniden Keşfi: 2000 Yılı ve Sonrası", Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Bulat, Sema, "Animasyon Filmlerin Anlatı Yapısında Shakespeare'in Eserlerinin Metinlerarasılık Bağlamında Analizi", Yüksek Lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Bülbül, Arif, "Türk Animasyon Filmlerindeki Karakterlerin, Kültürel Açından İncelenmesi", Yüksek Lisans tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Büyükdoğan, Orhan, "Türk Canlandırma Sineması", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 242-247.
- Crafton, Donald, "Sessiz Film: Hileler ve Canlandırma Sineması", *Dünya Sinema Tarihi*, Geoffrey Nowell Smith (ed.), İstanbul: Kabalcı Kitabevi, 2003, s. 95-103.
- Cumhuriyet Gazetesi, "Kültür Emperyalizminin Sevimli Ajanı: Walt Disney", Hüseyin Sönmez, İhsan Kabil ve Hasan Aydın (haz.), *Ve Sinema*, İstanbul: Hil Yayın, 20 Nisan 1989, s. 20-23.
- Çakın, Ahmet Çağrı, "3B Animasyon Filmlerin Yapım Sürecinin İncelenmesi ve Bir Animasyon Denemesi", Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Çakır, Rıdvan, "Japon Canlandırma Sanatı Animelerde İnsan- Doğa İlişkisi: Rüzgarlı Vadi ve Pom Poko Örneği", Yüksek Lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Çakmak, Sinan ve Alaybey Karoğlu, "Dijital Sanat Bağlamında Animasyon Film Karakter Tasarımları Üzerine Bir İnceleme", *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2020, sy. 67, s. 515-527.

- Çalışkan, Özgür ve Nergiz Karadaş, “Kültürel ve İdeolojik Açından Türkiye’de Bilim Kurgu Filmleri: Uzay Kuvvetleri 2911 ve G.O.R.A”, *Yeni Kadrajlar Türkiye’de Sinema*, S. Serhat Sever (ed.), Ankara: De Ki Basım Yayım, 2016, s. 97-111.
- Çelik, Gürer, “Sinemaya Gençlik Aşısı: Animasyon”, *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi*, 2004, sy. 258, s. 78-80.
- Çeliktug, Ebru, “İnsanın Evi Gibi Yok!”, *Sinema Turkuwaz*, sy. 2009-10, 2009, s. 54-59.
- Çevik, İpek Fatma, “Lotte (Charlotte) Reiniger’in Canlandırma Sanatına Katkıları ve Tarihin İlk Silüet Canlandırma Filmi ‘Prens Ahmed’in Maceraları’”, *The Journal of Social Science*, 2020, c. 4, s. 7, s. 226-237.
- Çeviker, Turgut, “Türk Canlandırma Sineması Üzerine”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 248-261.
- Çeviker, Turgut, “Ana Çizgileriyle Türk Canlandırma Sineması”, *Güldiken Mizah Kültürü Dergisi*, 1995, sy. 8, s. 104-112.
- Çon, Gülsüm Büşra, “Animasyon Sinemasında Postmodern Anlatı: Shrek ve Ralph Breaks The Internet Örnekleri”, Yüksek Lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2019.
- Çetinkaya, Leyla, “Semiotic Analysis of Cultural Differences Between The Representation of Female Protagonists in Disney Animations and Hayao Miyazaki Animes”, Yüksek Lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Dedeal, Mehmet Naci, *Temel Özellikleriyle Çizgi Canlandırma*, İstanbul: Pusula Yayıncılık, 1999.
- Doğan, Ferruh, “Temeli Olmayan Bir Canlandırma Sineması”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 262-263.
- Doğramacı, Tunçemre, “Başlangıcından Günümüze Animasyon-Sinema İlişkisi”, Yüksek Lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Doğru, Mehmet Sefa, “Türk Yapımı Animasyon Filmlerinde Kahramanın Yolculuğu: Anlatısal Örnekçeler Aracılığıyla Anlatıların Çözümlemesi”, Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Dumlu, Gamze, “Stop Motion Animasyon Filmlerde Heykel Karakter Uygulaması ve Örnek Uygulama”, Yüksek Lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2019.
- Duran, Burcu Göktepe, “Çevre Eğitimi İçin Uygun Animasyon Filmlerin Belirlenmesi ve Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile İlişkilendirilmesi”, Yüksek Lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Dündar, Sadi Kerim, “Üç Boyutlu (3D) Animasyon Çalışmalarında Gerçekçilik Kavramının İncelenmesi ve Bir Uygulama Çalışması”, Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2013.
- Erez, Cemal, “Değişen Birşey Yok”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996a, s. 264-271.

- Erez, Meral, "Canlandırma Sineması Dün, Bugün, Yarın...", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996b, s. 272-277.
- Erkorkmaz, Ali Murat, "Türkiye'de Çizgi Film", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 278-283.
- Ersoy, Ali Ulvi, "Canlandırma Sineması: Görsellik ve Özgünlük", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 284-287.
- Erus, Zeynep Çetin ve Birgül Alıcı, "Günümüz Türk Animasyon Sineması'na Modernleşme Kuramları Ekseninde Bir Bakış", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2017, c. 4, sy. 2, s. 47-71.
- Evren, Burçak ve Müjgan Yıldırım, *Türk Sinemasının İlk Uzun Metrajlı Çizgi Filmi Evvel Zaman İçinde*, Adana: Adana Büyükşehir Belediyesi Altınkoza Kültür Sanat Yayınları, 2014.
- Furniss, Maureen, *Animasyonun Kutsal Kitabı*, çev. Semih Çelenk ve Nurdan C. Maral, İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları, 2013.
- Gökçearslan, Armağan, "Canlandırma Sinemasında Mizahın Kullanımı", *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2008, sy. 2, s. 103-133.
- Gökçearslan, Armağan, "Canlandırma Sinemasında Karakter Tasarımı ve Amerika Kökenli Önemli Canlandırma Karakterlerinin Analizi", *e-Journal of New World Sciences Academy Fine Arts*, 2010, c. 5, sy. 4, s. 347-364.
- Gökçearslan, Armağan, "Çizyoanat", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 2016, sy. 96, s. 90-110.
- Göktepe, Erdem, "Geçmişten Günümüze Hareketli Görüntü ve Türkiye'de Animasyonun Gelişimi", Yüksek Lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Gülmez, Ümit, "2010-2012 Döneminde IMDB'de En Yüksek Beğeniyi Kazanan İlk 10 Çizgi-Animasyon Filme Ait Afişin Hofstede'in Kültürel Değerler Kuramı Açısından İncelenmesi", Yüksek Lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Güneş, Seza, "Fotoğraftan Sinemaya Hareket İmgesi Stop-Motion Kukla Sineması: Jiri Trnka'nın 'The Hand' Filminde Hareket İmgesini Okumak", Yüksek Lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Güngör, Arif Can, "Animasyon Sinemasına Ekoeleştirel Yaklaşım: 'Wall-E' Filminin İncelenmesi", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC*, 2015, c. 5, sy. 1, s. 1-16.
- Gürbüz, Gökhan, "Canlandırma Sinemasında Bir Dev: Çekoslovakya", *25. Kare Sinema Dergisi*, 1990, sy. 1, s. 42-47.
- Gürbüz, Ali Aycan, "Okul Öncesi Dönem Çocukların Beslenmesine Yönelik Örnek Animasyon Filmi Üretimi", Sanatta Yeterlilik tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

- Gürova, Ercan, “Animenin Tarihsel Gelişimi”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 41-53.
- Gürsac, Yüksel, “Bilgisayarda Üç Boyutlu Animasyon Film Üretimi”, Sanatta Yeterlilik tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.
- Halas, John, “Manifesto 30.03.1978: Uluslararası Canlandırma Film Birliği Adına”, *Ve Sinema*, Hüseyin Sönmez, İhsan Kabil ve Hasan Aydın (haz.), İstanbul: Hil Yayın, 1989, s. 26-27.
- Hünerli, Selçuk, *Canlandırma Sineması Üzerine*, İstanbul: Es Yayınları, 2005.
- Hünerli, Selçuk, “Canlandırma Yöntemleri”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2002, c. 2, sy. 12, s. 935-944.
- Hünerli, Selçuk, “Türkiye’de Animasyonun Gelişimi”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2002, c. 2, sy. 3, s. 30-34.
- Hünerli, Selçuk, “Türk Canlandırma Sinemasında Türk Yazını Uyarlamaları: Gösterge Çözümlemesi Modeli”, Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- İğit, Aslı, “Animasyon Filmlerinde İnsan ve İnsan Dışı Doğa İlişkisi”, Yüksek Lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- İnanç, Demet Değer, “Canlandırma Film Sanatı”, *Sanat Olayı Dergisi*, 1981, sy. 4, Nisan, s. 40-51.
- İnanç, Demet Değer, “Kompüterle Canlandırma Film ve Computer Image Corporation”, *Sanat Olayı*, 1981, Eylül, sy. 57, s. 56-63.
- İnce, V. Gökçe, “Animasyon Sinemasında Destinasyon Kullanımı ve Turizm”, Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- İnceoğlu, Çağrı, “Sovyet Propaganda Animasyonlarında Batı ve Batılı İmgesi”, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2013, sy. 19, s. 23-40.
- Kaba, Fethi, “Türk Canlandırma Sineması”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 288-291.
- Kaba, Fethi, “Türkiye’de Çizgi Film: Gelişimi ve Eğitimi”, *Anadolu Sanat*, 2002, sy. 13, s. 135-140.
- Kaba, Fethi, “Çizgi Filmlerde Grafik İfade ve Konu Açısından Kültürel Etkiler: Türk Çizgi Film Örnekleri”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2014, c. 8, sy. 3, s. 163-181.
- Kalay, İlnur, “Bir Anlatım Dili Olarak Animasyon”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Kalkan, Fatih, *Animasyon Sineması ve Hayvan Karakterleri*, İstanbul: Başka Yerler Yayınları, 2014.
- Kalkan, Fatih, *Animasyon Sinemasının Yüz Yılı*, İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık, 2020.
- Kalyoncu, Zeynep Özge ve Dilek Türkmenoğlu, “Türk Canlandırma Sinemasında Temsil Edilen Temel İnsani Değerler”, *Turkish Studies Social Sciences*, 2019, c. 14, sy. 3, s. 667-682.
- Kalyoncu, Zeynep Özge, “Türk Canlandırma Sinemasında Değerler Temsilinin Analizi”, Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

- Kanar, Serap, “Animasyon Filmlerinin Öğrencilerin Değer Gelişimine Etkileri: Arabalar 1 Animasyon Filmi Örneği”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Kanmaz, Elvan, “Fantastik Animasyon Sinemasında ‘Matte Painting’ Tasarımı”, Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2018.
- Karaman, Didem, “Animede Zaman-Mekân Anlatımı ve Histografik Temelleri: Miyazaki Animeleri Örneği”, Yüksek Lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Karasoy, Olca, “Sinemasal Bir Anlatım Anime”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017a, s. 104-119.
- Karasoy, Olca, “Animelerde Cinsellik Öyküleri”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017b, s. 120-129.
- Karasoy, Olca, “Animelerde Teknik ve İçerik Yönünden Geleneksel ve Yenilikçi Yaklaşım: Rüzgarlı Vadi ve Code Geass Örneği”, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Karsan, Nalan, “Animasyon: Canlandırma Sanatı”, *Diners Club Magazin*, sy. 8, Nisan-Mayıs 1987.
- Kartal, Ayce, “Karışık Teknik Animasyon Sineması ve Malfunction Uygulama Filminde Mizansen”, Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2010.
- Kılınçarslan, Yasemin, “II. Dünya Savaşı Döneminde Amerikan ve Sovyet Propagandist Canlandırma Sinemasının İdeolojik ve Sanatsal Karşılaştırmalı Analizi”, Doktora tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Kılınçarslan, Yasemin, “Sinema-Siyasal İletişim Bağlamında “The Green Wave” Belgeseli ve İran Yeşil Hareketi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018, c. 11, sy. 61, s. 908-915.
- Kılınçarslan, Yasemin, “Siberpunk Animasyon Sinemasında Katoptikon İzlekler Anime Film “Serial Experiments Lain” Örneği”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2016, c. 9, sy. 43, s. 1947-1955.
- Kınam, Bilge, “Görsel İletişim Tasarımında Bir İfade Biçimi Olarak Çekoslovak Kukla Animasyonu”, *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 2020, c. 6, sy. 1, s. 155-167.
- Kirel, Serpil ve Ayşe Dilara Bostan, “Postmodern Dönem Disney Prenses Anlatılarında İnşa Edilen Kadın Temsilinin Moana Örneği Üzerinden İncelenmesi”, *TRT Akademi*, 2018, c. 3, sy. 5, s. 6-27.
- Kınay, Ömür, “Canlandırma Sineması Aracılığıyla Türkiye’de Engelli Farkındalığı ve Erişilebilirlik Hakkı: Empati”, *Film Yapmak: Kurmaca Deneysel Belgesel Animasyon*, Nagihan Çakar Bikiç (ed.), İstanbul: Doruk Yayınları, 2020, s. 72-96.
- Kozan, Ersin, “Üç Boyutlu (3D) Dijital Animasyon Teknolojisinin TV Yayıncılığında Kullanımı: “Sizinkiler-Çatlak Yumurtalar” ve “Can” Çizgi Film Örnekleri”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Köker, Saniye, “Köfte Yağmuru Adlı Animasyon Filmde Yedi Büyük/Ölümcül Günah”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, c. 8, sy. 17, s. 256-271.

- Köksal, Batuhan, "İmajlardan, Devinen Bir Distopya Tasarlamak ve Animasyona Dönüştürmek", *Film Yapmak: Kurmaca Deneysel Belgesel Animasyon*, Nagihan Çakar Bikiç (ed.), İstanbul: Doruk Yayınları, 2020, s. 97-127.
- Köymen, Erdem, "Üç Boyutlu Animasyon Filmlerde Mimarlık", Yüksek Lisans tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- Kuloğlu, Gökhan, "Animelerin Yapılış Süreci ve Arka Planı", *Tezuka'dan Miyazaki'ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 54-74.
- Küçükusta, Ozan, "Çizgi Roman, Sinema ve Animasyon Sanatı Arasındaki Uyarlama İlişkisi: 'Köpeklerin Sürgünü: Hayırsızada' Animasyon Filmi Örneği", Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2019.
- Medin, Burak, "Kitle Animasyon Film Anlatısında Öznenin Sunumu: Arabalar ve Wall-E Örneği", Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Moral, Rafet Kaan, "Animelerde Samuray ve Shougun Hikâyeleri", *Tezuka'dan Miyazaki'ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 130-154.
- Mutlu, Hafize, "Anime Neyi Anlatıyor? Türler ve Temalar", *Tezuka'dan Miyazaki'ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017a, s. 75-92.
- Mutlu, Hafize, "Animelerde Kültürel Yansımalar", *Tezuka'dan Miyazaki'ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017b, s. 93-103.
- Nokta Dergisi, "Vakvak Go Home! (21 Aralık 1986)", *Ve Sinema*, Hüseyin Sönmez, İhsan Kabil ve Hasan Aydın (haz.), İstanbul: Hil Yayın, 1989, s. 24-25.
- Norman, Sibel Çelik, "Miyazaki and the West: A Comparative Analysis of Narrative Structure in Animated Films for Children", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2008, sy. 9, s. 11-30.
- Noyan, Nazlı Eda, "Bir Canlandırma Belgeselin Hikayesi: Bir Fincan Türk Kahvesi", *Film Yapmak: Kurmaca Deneysel Belgesel Animasyon*, Nagihan Çakar Bikiç (ed.), İstanbul: Doruk Yayınları, 2020, s. 128-159.
- Okuyucu, Ayşe Dilara, "Son Dönem Walt Disney Animasyon Filmlerinde 'Öteki'nin Temsili", Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Olgundeniz, Seda Sünbül, "Animasyon Sinemasında Anlatı ve Film Afişlerinde Kurgulanan Görsel Kodlar", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2017, sy. 46, s. 290-301.
- Oral, Tan, "Çizgi Filmin Dünyü Bugünü", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 292-297.
- Oral, Tan, *Canlandırma Sineması Nasıl Canlanır?*, Ankara: Sinema Sanatı Dergisi Yayınları, 1991.
- Oral, Zeynep, "10. Ölüm Yılında Walt Disney: Canlandırma Sineması+Yeni Bir Endüstri+Fantastik Bir Dünya", *Milliyet Sanat Dergisi*, 1976, sy. 205, s. 8-29.
- Öz, Melodi İpek, "Japon Animelerinde Kent ve Mimarlık: Ghost in The Shell I&II ve Metropolis Üzerinden Bir İnceleme", Yüksek Lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2012.

- Özden, Zafer ve Çağdaş Ülgen, “Canlandırma Filmi Yapım Sürecinde Karakter Tasarım Aşaması”, *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 2015, sy. 14, s. 23-38.
- Özer, Özgür, “İki Bin Sonrası Sinemalarda Gösterilen Çizgi Filmlerin Okul Öncesinde Kazandırılması Gereken Değerler Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Özer, Sezin, “Translating Animated Musical Films: An Analysis of The Turkish Translation of ‘Corpse Bride’”, Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Özertem, Tekin, “Türkiye’de Canlandırma Sineması”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 298-305.
- Özgen, Mustafa Emre, “Fan Kültürü, Otaku, Günümüz Pazarı”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 188-200.
- Özgür, Tahsin, “Disney Üstüne Bir Polemik”, *Ve Sinema*, Hüseyin Sönmez, İhsan Kabil ve Hasan Aydın (haz.), İstanbul: Hil Yayın, 1989, s. 24-25.
- Özsel, Kadriye Töre, “Walt Disney Animasyon Sinemasında Kadın Temsilleri: 2010 Öncesi ve Sonrası”, Yüksek Lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Özşahin, Süleyman, “Animasyon Filmlerindeki At Hareketlendirmelerinin Eadweard Muybridge Şablonu Üzerinden İncelenmesi”, Yüksek Lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Pikkov, Ülo, “Sovyet Animasyon Filmlerinde Üslup ve Tema”, çev. Yasemin Kılınçarslan, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018, c. 6, sy. 31, s. 1764-1785.
- Samancı, Özge, *Animasyonun Önlenemez Yükselişi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004.
- Sarban, Serpil, “Mangadan Animeye: Japonya’nın ‘Yumuşak Güç’ Silahlarından Biri Olarak ‘Sen To Chihiro No Kamikakushi’ Filminde ‘Tüketim Nesnesi’ Sunumu: Otomobil Örneği”, Yüksek Lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Savaş, Can, “Türkiye’de Canlandırma Sineması: “Kötü Kedi Şerafettin” Örneği”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Sekendiz, Ahmet Ziya, “Manganın Tarihsel Gelişimi ve Yaratım Süreci”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 13-23.
- Senan, Emre, “Canlandırma Sineması”, *Grafik Sanatı: Plastik Sanatlar Dergisi*, 1985, sy. 3, Mayıs-Haziran, s. 4.
- Senan, Emre, “Çizgiden Filme”, *Grafik Sanatı: Plastik Sanatlar Dergisi*, 1985, sy. 3, Mayıs-Haziran, s. 12-17.
- Sevindi, Koray, “İdeal Toplumda “Öteki” Olmak: Kafa”, *Film Yapmak: Kurmaca Deneyisel Belgesel Animasyon*, Nagihan Çakar Bikiç (ed.), İstanbul: Doruk Yayınları, 2020, s. 160-183.

- Sevindi, Koray, “Sovyet Propaganda Animasyonlarında İdeolojik Söylem”, Doktora tezi, Marmara Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Sinema İstanbul 2010, “Canlandırıcılar Yetenek Kampı”, *İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Sinema Belgesel Animasyon Yönetmenliği Projeleri*, İstanbul: Lacivert Film Prodüksiyon Yayıncılık, 2010, s. 162-163.
- Sipahioğlu, Ahmet, *Türk Grafik Mizahı*, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1999.
- Sözen, Mustafa Fadil, “Duygu Yansıtımı Perspektifinden Animasyon Filmlerde Müzik Tasarımı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi: ART-E*, 2015, c. 8, sy. 15, s. 211-246.
- Sürdem, Şule Sinem, “Miyazaki Sinemasında Kültürel İmgelerin Temsili ve Mekânsal Kurgusu”, Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Şeko, Yeter, “Hayao Miyazaki Sineması’na Genel Bir Bakış”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 166-187.
- Şen, Aygün, *Kayıp Keşif Yolculuk Japon Sineması Manga ve Anime*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014.
- Şenler, Filiz, “Animasyon Tarihi, Teknikleri ve Türkiye’deki Yansımaları”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 2005, sy. 3, s. 99-104.
- Taşar, İsmail, “Anime Filmlerinde Kent Yorumlamaları”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Tekin, Elvan, “Fantastik Animasyon Sinemasına Temellenen Sinema Tartışmaları”, *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi*, 2019, sy. 40, s. 317-334.
- Teksoy, Rekin, *Rekin Teksoy’un Sinema Tarihi*, c. 1, İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2005.
- Teksoy, Rekin, “Canlandırma Sineması”, *Arkın Sinema Ansiklopedisi*, İstanbul: Arkın Kitabevi, 1975.
- Tosun, Bahadır, “Sihirli Değnek”, *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 306-309.
- Tuncer, Pınar Ayşe, “V. Propp’un Yaklaşımına Göre Son Dönem Amerikan Animasyon Filmlerinde Anlatı Yapısı”, Yüksek Lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Tunç, Su, “Anime ve Mangalarda Bilim-Kurgu ve Mecha”, *Tezuka’dan Miyazaki’ye Anime ve Manga*, Gökhan Kuloğlu (haz.), Antalya: Japon Yayınları, 2017, s. 155-165.
- Turanalp, Sümeyra, “Animasyon Sinemasında Dinî ve Ahlakî Değerlerin Sunumu: Hayao Miyazaki Örneği”, Yüksek Lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Turhan, Hasan Basri, “Türk Yapımı Animasyon Filmlerinde Değer Aktarımı Üzerine İnceleme”, Yüksek Lisans tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Türkeli, Öykü, “Bütünleşik Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Ürün Yerleştirme: Animasyon Film ve Dizileri Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

- Türker, İbrahim Halil, "Canlandırma'nın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı", *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2011, c. 1, sy. 2, s. 227-241.
- Türün, Cemal, "Türkiye'de Canlandırma Sineması Bugünü ve Geleceği", *Ve Sinema*, Hüseyin Sönmez, İhsan Kabil ve Hasan Aydın (haz.), İstanbul: Hil Yayın, 1989, s. 10-19.
- Tüzel, Sait, "Animasyon Film ve Türk Masal Kahramanlarının Özelliklerinin Çocuk Eğitimi Açısından Karşılaştırılması", Yüksek Lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Uçan, Bahadır, "Türk Çizgi Filmlerinde Kültürel Kodlamalar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018, c. 11, sy. 55, s. 1134-1144.
- Uçarcan, Çiğdem, "1970 Sonrası Türkiye Çizgi Film (Animation) Sektörünün Durumu ve Sorunlar", Yüksek Lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Ürkmez, B., Turkish Animation: A Contemporary Reflection of the Karagöz Shadow Play, *In Animation in the Middle East: Practice and Aesthetics from Baghdad to Casablanca*, S. V. D. Peer (ed.), New York: I. B. Tauris, 2017, s. 84-106.
- Ürtekin, Ö., "Geçmişten Günümüze Animasyon Filmlerinde Mekân Kullanım Analizi", Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Yapar, Neslihan, "Akademik Eğitim Çok Güzel De...", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 310-313.
- Yapıcıoğlu, G., "Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Animasyon Sinema: Kayıp Balık Nemo, Buz Devri, Wall-E", Yüksek Lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Yardımcı, Nimet, "Canlandırma Sineması", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 315-317.
- Yaşar, Tonguç, "Türk Canlandırma Sineması Üzerine", *Türk Sinemasında Kısa Film: Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma*, Süleymâ Murat Dinçer (haz.), Ankara: KİV Yayıncılık, 1996, s. 318-320.
- Yazıcı, Tülay ve Deniz Aktin, "Sinema Animasyon Filmlerinin Çocukların Satın Alma Davranışlarına Etkisi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018, sy. 72, s. 405-425.
- Yılmaz, Elif, "Çizgiden Perdeye Canlandırma Sineması", *Bilim ve Teknik Dergisi: Yıldız Takımı*, 2008, sy. 7, s. 14-17.
- Zengineken, Emre, "Animasyonda Görsel Dil ve Tutarlılık Oluşturmak: 'Kapı' Animasyon Filmi", Sanatta Yeterlilik tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020.